

Сайферт Ярослав

Біографія

Ярослав Сайферт — чеський поет, письменник, журналіст і перекладач, один із найвизначніших представників чеської літератури ХХ століття. Народився 23 вересня 1901 року в празькому робітничому районі Жижков, який на той час входив до складу Австро-Угорщини. У 1984 році став першим чеським письменником, удостоєним Нобелівської премії з літератури.

Майбутній поет зростав у небагатій робітничій родині. Його батько працював слюсарем і службовцем, а також намагався торгувати картинами. Сайферт не завершив навчання в гімназії, однак багато займався самоосвітою. Заробляти на життя він почав журналістикою, згодом поєднуючи роботу в газетах і видавництвах із літературною творчістю.

Перші вірші Ярослава Сайферта були опубліковані 1919 року, а 1921 року вийшла його дебютна збірка "Місто в сльозах". Ранні твори поета містили соціальні та революційні мотиви й відображали життя робітничих передмість. Водночас уже в них виявилися характерні риси його творчості: увага до повсякденної краси, людських почуттів, дитячих спогадів і простих життєвих радощів. Загалом Сайферт видав близько тридцяти поетичних книжок і книгу спогадів.

На початку 1920-х років Сайферт став одним із засновників авангардного мистецького об'єднання "Деветсил". Він належав до творців чеського поетизму — наряду, представники якого прагнули перетворити поезію на радісну гру уяви, відкриту до міської культури, мандрів, технічних новинок, цирку, кіно та інших проявів сучасного життя. Цей період представлений збірками "Лише кохання" та "На радіохвилях", у яких поет експериментував із композицією, образами, грою слів і графічним оформленням тексту.

У молодості Сайферт був членом Комуністичної партії Чехословаччини й працював у комуністичній пресі. Проте поступово він розчарувався в революційній ідеології. У 1929 році разом із шістьма іншими письменниками підписав маніфест проти більшовизації керівництва партії та посилення впливу Москви, після чого його виключили з партійних лав. Надалі він співпрацював переважно із соціал-демократичними й профспілковими виданнями.

У 1930-х роках творчість Сайферта стала стриманішою та ліричнішою. У збірках "Яблуко з подолу" і "Венерині руки" він звертався до тем кохання, дитинства, батьківщини, спогадів і швидкоплинності часу. Його поезії цього періоду вирізнялися мелодійністю, емоційною безпосередністю та близькістю до народної пісні. Природа Чехії, празькі вулиці, родинні образи й повсякденне життя стали постійними джерелами його натхнення.

Під час загрози нацистської окупації та Другої світової війни у творчості поета посилювалися патріотичні й антивоєнні мотиви. У збірках "Згасить вогні", "Одягнута

світлом", "Кам'яний міст" і "Каска глини" він писав про Прагу, чеську історію, національну культуру та опір поневоленню. Звернення до постатей і образів минулого допомагало утверджувати віру в життєздатність чеського народу.

Після Другої світової війни Сайферт деякий час працював редактором літературно-мистецького журналу, а згодом повністю присвятив себе письменницькій діяльності. В умовах комуністичної цензури його творчість не відповідала вимогам соціалістичного реалізму. Після виходу збірок "Матуся" і "Хлопчик і зірки" поет майже на дев'ять років замовк. У цей період він також створював твори для дітей. Збірка "Ішов художник убого світами", написана до малюнків чеського художника Міколаша Алеша, стала однією з найвідоміших його книжок для юних читачів.

У 1960-х роках розпочався новий етап творчості Ярослава Сайферта. Він відмовився від традиційної пісенної форми та дедалі частіше звертався до вільного вірша. Його пізня поезія стала сповідальнішою й філософськішою: поет розмірковував про старість, смерть, кохання, пам'ять, відповідальність і минуність людського життя. До цього періоду належать збірки "Концерт на острові", "Комета Галлея" та "Виливання дзвонів".

Під час Празької весни Сайферт підтримав демократичні перетворення та працював задля відновлення доброго імені переслідуваних письменників. У 1968 році його обрали головою Спільки чехословацьких письменників. Поет відкрито засудив радянське вторгнення до Чехословаччини, а після встановлення режиму "нормалізації" зазнав цензурних обмежень. У 1977 році він став одним із перших підписантів правозахисної декларації "Хартія 77".

Упродовж 1970-х років окремі твори Сайферта не дозволяли друкувати на батьківщині або видавали з цензурними скороченнями. Частина книжок спершу з'являлася за кордоном. До пізнього доробку автора належать збірки "Парасолька з Пікаділлі", "Моровий стовп" і "Бути поетом", а також мемуарна книжка "Вся краса світу". Ці твори поєднують особисті спогади з роздумами про історію Чехії, мистецтво, людську свободу та силу поетичного слова.

У 1984 році Ярославу Сайферту присудили Нобелівську премію з літератури. Шведська академія відзначила свіжість, чуттєвість і багатство уяви його поезії, а також втілений у ній образ незламності людського духу. Через тяжку хворобу письменник не зміг особисто бути присутнім на церемонії вручення нагороди — премію від його імені отримала донька.

Окрім власної творчості, Сайферт займався перекладами. Чеською мовою він перекладав твори Поля Верлена, Гійома Аполлінера, Олександра Блока, Давида Ґурамішвілі та Нізамі Ґянджеві. Його власні поезії перекладено багатьма мовами світу.

Українською твори Ярослава Сайферта перекладали Павло Тичина, Григорій Кочур, Марія Пригара, Віталій Коротич, Остап Тарнавський, Олекса Новицький, Василь Швець та інші перекладачі. Серед найвідоміших українських перекладів — вірші "Гора Ржип", "Мамине дзеркальце", "Мертві в Лідіце" та "Вірш найпокірніший".

Ярослав Сайферт помер 10 січня 1986 року в Празі у віці 84 років. Його творчість пройшла шлях від революційного авангарду та поетизму до глибоко особистої

філософської лірики. У центрі його поетичного світу залишалися любов, пам'ять, краса рідної землі, людська гідність і незалежність духу.